

YOKSULLUĞUN İSTİSMARI VE SAVURGANLIK

Nihat Tarımeri

İnsanlığın gelişim sürecinde, insanın sosyal bir varlık olması gruplar halinde yaşamasına yol açmış, toplu yaşam ise insanların birbirleriyle dayanışma içinde olma zorunluluğunu doğurmuştur. Bu gelişim sürecinde toplumsal düzenin dayanışma da dahil olmak üzere, çağdaş hukuk ve ekonominin bir şekilde temelini oluşturan dinsel değerler ve ilkelerle sağlandığı söylenebilir.

Bireylerin sevgi ve saygı içinde birbirlerine yardımcı olarak yaşamalarına yönelik dinsel emirler bu düzenin oluşumunda görülmektedir.

Toplumdaki varlıklı ve yoksulun, güçlü ve güçsüzün birarada yaşaması ve gelir dağılımındaki dengesizlikler insanlık tarihinde hep varolagelmiş, bunun engellenmesi amacıyla dinsel emirlerde paylaşım öngörülmüş ve HAYIRSEVERLİK önemli bir dinsel emir olarak varlıkların kefaretlerini ödemek için bir olanak şeklinde sunulmuştur. Hayırseverliğin salt komşulara yönelik olmadığını ve ilke olarak insanı ilgilendiren herşeyi içerdiğini tüm dinlerde görmekteyiz. Hayırseverlik kavramı Hristiyanlıkta 'Caritas' olarak görülür. İslamiyette ise, 'Fitre ve Zekat' (1) gibi dinsel emirle insanların birbirlerine yardımcı olması hedeflenmiştir. Ancak, insanlığın gelişim sürecinde, gelir dağılımındaki çarpıklık hep sorun olmuş, yoksulluk (2) her zaman için önemini korumuş, ekonomik gelişmeler de bu soruna çeşitlilik getirmiş ve önemi gittikçe artan bir sorun olarak çözümleme çabalarıyla günümüze kadar gelmiştir.

1. SOSYAL HİZMET-KISA TARİHÇE

Feodal dönemde, dinsel ve yerel kurumlar tarafından yoksulluk sorununa çözümler aranırken, İngiltere'de endüstri devrimiyle ortaya çıkan sorunları önlemeye yönelik olarak 1601 yılında Kraliçe Elizabeth tarafından çıkartılan 'Fukara Kanunu' ile Hristiyanlık dünyasında ilk yasal düzenleme yapılmıştır. 17. YY da ise, hayırseverlik bazı ülkelerde kısmen yasaklanan bir dinsel emir olmuştur. El sanatlarının ve sanayiinin gelişiminden dolayı 'avarelik' özellikle Germen toplumlarında yasaklanmıştır. Köylüler ve zanaatkarlar adım adım fabrika işçiliğine zorlanmış ve yoksulluk 'kendi gücüyle yaşama gücünün' esikliği olarak düşünülerek cezalandırılmıştır. Kiliseler ve yerel kuruluşlar ise salt 'kendi suçu olmadan yoksulluğa düşmüş ailelere' yardımlarını sürdürmüşlerdir.

Yoksulluk endüstri devrimini yaşayan ülkelerde değişim göstermiş, 19. yüzyılda gelişen işçi hareketleriyle, işçiler kendi kurdukları sigorta sandıkları yoluyla işsizlik ve ölüm

halinde birbirlerini destekleyen kaynakları oluşturmuşlardır. Bu sosyal sigorta sistemi, dış sanayi ile rekabet etmek için nitelikli işgücünü arayan işverenlerin çıkarlarına da uygun geldiğinden bu sisteme kendileri de katılmaya başlamış, 1900 lü yıllarda işsizlik sigortası yasaları gündeme gelmiştir.

Çalışanlar işverenler tarafından yapılan ödentilerle sistem bugüne kadar iyi veya kötü işlerliğini korumuştur.

Diğer taraftan, kendi güçleri yada ailelerin yardımıyla kendilerini geçici yada sürekli olarak geçindiremeyenler için ise, yerel kiliseler (sonraları kiliselerin yerelliğini aşan boyutta örgütlenmiş yardım örgütleri) daha sonra burjuva kadın hareketi öncülüğünde kurulan refah dernekleri ve yerel kurumlar devreye girmiştir. Yerel yardım yükümlülüğüyle bireysel yardımseverliğin birlikte ortaya çıkardığı sosyal yardımın bu ikili sistemi, bir bütünlük içinde sosyal adaleti içeren bir sosyal devlet anlayışına yol açan gelişmelerin kaynağını oluşturmuştur. Özellikle Protestanlığın yaygın olduğu ülkelerde bu ilkelerin hayata geçirilmesi Katolikliğin yaygın olduğu ülkelere oranla çabuk olmuş, günümüzün 'sosyal devlet' (3) anlayışının da ilkelerini oluşturarak, dinsel bir emir olan hayırseverlik laik bir zemine oturtulmuş ve 'Sosyal Hizmet' (4) kavramının oluşmasında da etken olmuştur.

Bu gelişim sürecinde ulaşılması gereken bir hedef haline gelen sosyal refah olgusu, öncelikle birey bazında hak haline gelmiş, bu hak özellikle Birleşmiş Milletler aracılığıyla evrensel değerlere dönüşmüş ve bunlar insanlığı ilgilendiren evrensel belgelerde hak olarak yer almıştır (Örneğin İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi, Çocuk Hakları Sözleşmesi ve Avrupa Sosyal Şartı (5) gibi bildirgelerde).

Dolayısıyla, süreç içerisinde ülkeler sosyal refah hizmetlerini uygulayabilmek için, isteyerek veya istemeyerek, savunma bütçelerinden bir bölümü azda olsa sosyal hizmetlere yönelik alanlara kaydırmaya başlamışlardır. Bu hizmetlerden yararlanacaklar ise, demokrasiyi uygulayan ülkelerde siyasi partilerin oy istediği hedef kitlesi şeklinde belirlenmiştir.

2. TÜRKİYE'DE SOSYAL HİZMET*

Türkiye'de ise hayırseverlik İslamiyet çerçevesinde gelişmeler göstermiş ve İslamın beş şartından biri olan fitre ve zekat verme dinsel emiriyle şekillenmiştir. Özellikle, İslamiyet öncesi Türklerde de görülen Vakıf uygulamasının geliştiğini ve zekat emrinin yerine getirilmesi için uygun bir olanak oluşturduğunu görmekteyiz.

Vakıflar, Osmanlı İmparatorluğu zamanında, imparatorluğun yükselme çizgisine paralel olarak genişlemiş; camiiler, kervansaraylar, hanlar, içme suyu hizmetleri yanında dul ve yetimleri koruma, öksüz kızlara çeyiz temini, borçlu ve müflislere yardım, donanmaya yardım gibi çeşitli konular Vakıfların hizmet sahalarını oluşturmuşlardır. Bu hizmetler

* Bu bölümdeki bilgiler büyük ölçüde, SHÇEK ve Sosyal Hizmet Yüksek Okulu tarafından düzenlenen (1994) Sosyal Hizmetler Konferansında sunulan bildirilerden derlenmiştir.

için gerekli finansal kaynak Vakıf adında mutlaka oluşturulmuş ve hizmetlerin sürekli olabilmesi için de ek gelir kaynakları mutlaka bulunarak, kaynağı olmayan bir hizmetin oluşamayacağına ilişkin güzel örnekleri verilmiştir. Kurulan Vakıflardan 'Avaruz' ve 'Müessatı Hayriye' adlarını taşıyanlar muhtaç kişilere yönelik sosyal yardımları organize edici bir karakter taşımışlardır.

Ayrıca zanaatkarlar ve küçük esnaf arasında da mesleki sosyal yardım örgütleri olan fütüvvetler gelişmiş ve gene sosyal yardım amaçlı mahale sandıkları oluşturulmuştur. Dinsel temellere dayanan fütüvvetlere daha sonra Müslüman olmayanlar da üye olarak bu örgütler Lonca adını almış ve bunlarda oluşturulan fonlar günümüzün sosyal güvenlik sistemine benzer forklasyonları yerine getirerek 20. Yüzyılın başlarına kadar devam etmiştir. 11. Haziran. 1868 tarihinde 'Mecruhin ve Mardayı Askeri İmdat ve Muavenet Cemiyeti' adıyla bugünkü Kızılay kurulmuştur. Ayrıca 1895 yılında 'Dilenciliğin Yasaklanması Dair Tüzük' kabul edilmiş, 1896 yılında Darülaceze kurulmuş, 1915 yılında Darüleytamlar kurularak Trablus ve Balkan Savaşlarında şehit olanların çocuklarının korunması amaçlanmıştır. Kurtuluş Savaşı Döneminde ise, 1921 yılında Ankara'da şehit çocukları için 'Himaye-i Etfal Cemiyeti-Çocuk Esirgeme Kurumu' kurulmuştur.

Cumhuriyet döneminde ise, aile hukuku çerçevesinde kişinin ve özellikle de çocuğun korunma hakkı, devletin bu korumadaki yeri, akrabalar arasındaki sorumluluklar, velayet, vesayet, evlilik, boşanma, miras hakkı ve Vakıflar gibi temel konular 1926 yılında Medeni Kanunun kabul edilmesiyle o günün koşullarına göre çağdaş ve laik bir yaklaşımla, dinsel emirlerden arındırılarak düzenlenmiştir. 1930 yılında kabul edilen 1580 sayılı Belediyeler Kanunu ve 1593 sayılı Umumi Hıfzısıhha Kanunu ile Belediyelere dolayısıyla yerel yönetimlere Sosyal Hizmetler ve Sosyal Yardımla ilgili görevler verilmiş ve bunlarla ilgili düzenlemeler yapılmıştır.

1941 yılında 4109 sayılı 'Asker Ailelerinden Muhtaç Olanlara Yardım Hakkında Kanun' ile askerlik hizmetinde bulunanların muhtaç ailelerine yapılacak sosyal yardımlar 1959 yılında 7269 sayılı 'Umumi Hayata Müessir Afetler Dolayısıyla Alınacak Tedbirlerle Yapılacak Yardımlara Dair Kanun' ile doğla afetlerden dolayı zarar görenlere ilişkin sosyal yardım ilkeleri belirlenmiştir.

1961 yılında, sosyal haklara ve güvencelere bağlanmış bir temel hak sistemini ayrıntılı bir biçimde içeren yeni Anayasanın yürürlüğe girmesiyle, çalışma hayatı da dahil olmak üzere sosyal hizmet alanında pek çok yeni düzenlemeler yapılmıştır. Bu çerçevede, 1963 yılında Sağlık ve Sosyal Yardım bakanlığı bünyesinde Sosyal Hizmetler Genel Müdürlüğü kurulmuş, sosyal hizmetler ve sosyal yardım alanında yeni uygulamalar başlatılmıştır. Bu düzenlemeler şu şekilde sıralanabilir:

– 1.7.1976 tarih ve 2022 sayılı yasalayla 65 yaşını doldurmuş yaşlılara ve yaş durumuna bağlı kalmaksızın bir kısım özürlü vatandaşlara maaş bağlanması sağlanmıştır.

– 24.5.1983 tarihinde 2828 yasa ile Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Ge-

nel Müdürlüğü kurulmuş ve 2.3.1989 tarihinde Sağlık ve Sosyal Yardım bakanlığının sosyal hizmetler alanındaki rolü ve fonksiyonu sona erdirilerek ilgili Genel Müdürlük (SHÇEK) Başbakanlığa bağlanmıştır.

– 29.5.1986 tarihinde ise 3294 sayılı yasayla ‘Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Kanunu’ yürürlüğe konarak Sosyal Yardım’a yeni bir yaklaşım getirilmiştir.

Günün koşulları ile o gün yönetiminde bulunan siyasi partilerin görüşleri doğrultusunda yapılan yasal düzenlemeler sonucunda, ülkemizdeki sosyal yardımları yürütmekten Başbakanlık sorumlu kılınmıştır.

Bu yasal çerçevede, yoksulluğa dolayısıyla muhtaçlığa yönelik kamu hizmetleri Başbakanlığa bağlı bir Devlet Bakanlığı sorumluluğunda, SHÇEK ve 3294 sayılı Yasa gereğince il ve ilçelerde kurulan Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakflarınca yürütülmektedir. Ayrıca 2022 sayılı Yasaya göre 65 yaşın üzerindeki yaşlılara ve bazı özürllülere 1976 yılından başlayarak parasal sosyal yardım (bağlanacak aylık miktar ise memur maaş katsayısının 300 gösterge rakamı ile bulunan miktar; $1695 \times 300 = 508.500$. TL) bir sosyal sigorta kurumu olan Emekli Sandığınca yapılmaktadır.

Belediyeler 1580 sayılı yasayla kendilerine verilen görev doğrultusunda (yetimevleri kurmak, acizler ve ihtiyarlar için kuruluşlar açmak, fakirlere yatı evleri kurmak, muhtaçlar için yardım sandıkları organize etmek, çocukların korunmasını temin etmek, fakir hastaların, kimsesiz sakatların ihtiyaçlarını karşılamak gibi sosyal hizmetler) Belediye Başkanlarının siyasi yaklaşımları doğrultusunda aşevleri, huzurevi, asker ailelerine yardım, geçici ayni ve nakdi sosyal yardım gibi hizmetler vermektedir.

Kamu hizmeti olarak sosyal hizmet sunmak yükümlülüğünde olan kurumların yanısıra Yardımsevenler Derneği, Lions- Liones ve Rotary Kulüpleri, Kızılay gibi gönüllü kuruluşlar ile son zamanlarda oldukça aktif olan Vakıflar da sosyal hizmetin tüm alanlarında çalışmalarını yürütmektedirler.

Gelişmiş batı ülkelerinde, genellikle yetkili tek bir kamu kurumu tarafından yürütülen Sosyal refah hizmetleri ve sosyal yardımlar, tanımlanan muhtaçlık ilkeleri doğrultusunda ve işsizlik sigortasıyla birlikte yürütülmekte iken; ülkemizde yasaların da desteğiyle sosyal refah hizmetleri oldukça dağınık ve savurganca yürütülmektedir. Yoksulluk ve muhtaçlıkla ilgili herkes tarafından benimsenen bir tanım bulunmadığı için, her uygulayıcı kuruluş kendi tanımlarına göre yardımlarını sosyal devlet ilkelerine uygun olmayacak bir şekilde sadaka verir gibi yapmaktadır. Bu nedenle hem kıt kaynaklar gerçek ve acil ihtiyaçlar için harcanamamakta, hemde yardım alanlar açısından bir katkı sağlanamamaktadır.

Eldeki sınırlı veriler doğrultusunda hazırlanan ek Tablo 1’de görüleceği gibi, 1993 yılında 2022 sayılı yasa kapsamında Emekli Sandığınca, 54.420.000. US\$ Sağlık Bakanlığınca Yeşil Kart uygulaması için 21.900.000. US\$, SHÇEK ise nakdi yardım için

291.534.US\$ olmak üzere toplam 76.611.534. US\$ sosyal yardım adı altında kamu harcaması yapılmıştır. Kamu adına harcama yapan Sosyal Dayanışma ve Yardımlaşma Vakfının 1993 yılı ile ilgili verileri mevcut değildir. 1992 yılına ait 31.190.064.-USD harcamasının 1993 yılı içinde yapıldığını varsaydığımız takdirde, toplam 107.801.598.-US\$ lık harcama yapıldığı görülmektedir (US\$ kurunu 50.000 TL olarak kabul ettiğimizde yaklaşık 5.350 Trilyon TL).

15.11.1995 tarihinde belirlenen memur maaş katsayısıyla 2022 sayılı yasaya göre muhtaçlara yapılan 500.000.-TL lik bir ödemenin günümüz koşullarında yetersiz olduğu açıktır. Bir ekmeğin 7.500 TL olduğu ve günde bir ekmeğin tüketileceği varsayımıyla aylık ekmeğin giderinin 225.000 TL olduğu hesaplandığında yapılan yardımın "büyüklüğü" ortaya çıkmaktadır. Sosyal yardım adı altında yapılan bu ödemenin muhtaçlığı, yaşlılığı ve özür-lülüğü istismar eden sadaka ödentisinden başka hiç bir özelliği olmadığı vurgulanmalıdır.

Ayrıca, 3294 sayılı yasayla Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik kanunu kapsamında her ilde ve ilçede oluşturulan Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları; İl Valisi ve İlçenin Kaymakamlığı başkanlığında ve üyelerinin büyük bir çoğunluğu kamu görevlisi (Belediye Başkanı, Emniyet Müdür, Sağlık Müdürü, İl Sosyal Hizmetler Müdürü ve Müftü) olan Mütevelli Heyetlerince yapılan sosyal yardım amaçlı hizmetler yiyecek, giyecek, yakacak, sağlık, barınma, bir defaya mahsus para yardımı, sünnet düğünü, evlenme yardımı gibi yardımlar kamu kaynaklarınca oluşturulan fondan yapılmaktadır.

Yapılan yardımların özellikle seçim dönemlerinde arttığı görülmektedir. 29 Kasım 1987 Erken Genel Seçimi, 26 Mart 1989 Yerel Seçimlerinin yapıldığı yıllarda Sosyal Yardımlaşma Vakıflarının harcamalarının Tablo 1'de de görüldüğü gibi yararlanan kişi ve harcamalar bazında artış gösterdiği görülmektedir. Örneğin 1987 de 2.270.458 kişiye yapılan 60.208.251 US\$ lık harcama, 7 yıllık dönemde erişilen en büyük yüksek miktardır.

Ayrıca bu yıllara ait yapılan yardım türlerini ve harcamalarını belirten Tablo 2 de görüleceği gibi 1987 ve 1989 yılları arasında yapılan yardım türleri açısından istikrarlı bir değişim söz konusu değildir. Örneğin, giyecek ve yakacak yardımından yararlananların sayısı azalırken, yiyecek ve sağlık yardımından yararlananların sayısı artmıştır. Kişi başına dolar cinsinden harcama ise yakacak yardımı dışında bütün alt dallar için düşmüştür.

Yapılan yardımların belirli ilke ve kriterler gözetilerek gerçekleştirmediği, bunun yanı sıra 1987 de 95.415 ve 1989 da 96.544 kişiye maaş bağlandığı görülmektedir. Bunun sonucunda Vakıfların yavaş yavaş bir Sosyal Güvenlik kurumu haline dönüştüğünü de söylemek mümkündür. Özellikle, kişi bazında yapılan yardım miktarlarını US\$ bazında incelediğimizde yapılan yardımların sadaka anlayışıyla yapıldığını rahatça öngörebiliriz.

Yardım yapılan hedef kitleyle ilgili kesin bir bilginin olmamasına rağmen, asıl ihtiyaç guruplarının bu yardımlardan yararlanamadıklarının dolayısıyla kamu kaynaklarının Vakıflar aracılığıyla da savurganca harcadığını ayrıca varsayabiliriz.

Dolayısıyla, Anayasamızda yer alan sosyal devlet ilkeleri ve kabul ettiğimiz Uluslararası Sözleşmeler tarafından belirtilen haklardan biri olan sosyal yardımın, bugüne kadar ki yaklaşımlarla bir HAK gibi uygulandığını söyleyemeyiz.

Çağdaş devlet anlayışında özellikle laiklik en önemli ilkelerden birisidir ve bunun uygulamalara yansımaları da esastır. Bu esas çerçevesinde, laiklik ilkesinin kabülünden önce uygulanan birey haklarıyla ilgili dinsel emirler çağdaş devletlerde yasalarla düzenleniyorsa, dinsel bir emir olan hayırseverliğin de sosyal devlet anlayışıyla yasalara bir hak olarak yansımaları ve uygulanması gerekmektedir. Bu açıdan baktığımızda, günümüzde oldukça yanlış değerlendirilen ve kullanılan sosyal hizmet kavramı, dinsel emirlerin çağdaş uygulamasını içine alan bir uygulamanın bütünüdür. Üstelik sözkonusu uygulamaların çağdaş kriterlerle ve sosyoekonomik gerçeklere uygun netilekte yürütüldüğünü söylemek mümkün değildir.

Bugün sokakta veya camii yakınlarında gördüğümüz dilenciler, insanların dini yükümlülüklerini hatırlatan dualar ederek insanlardan yardım isterken insanların büyük bir çoğunluğu o anda kendisine hissettirilen duygularla sadakasını verip manevi bir rahatlama olanağına kavuşmuş olmaktadır. Çok sık rastlanan bu örneğe benzer bir şekilde devlet, sadaka yaklaşımıyla muhtaçlarına yardım etmektedir. Kaynaklarını savurganca harcayıp sorunların sürekliliğine de neden olabilmekte ve çağdaş bir sosyal güvenlik ağının yokluğunda, yoksul ve muhtaçların desteklenmesi tamamen siyasi güdülerin akışına terkedilmektedir.

Ülkemizde yaşanan son siyasi gelişmelerde özellikle köktendinci akımların güçlenmesi ve etkin olmasında, devletin bilinçli veya bilinçsiz uyguladığı sosyal yardım uygulamalarının da etkisinin olduğunu öngörebiliriz. Çağdaş devlet birbirlerini destekleyen kurumlarıyla oluşur ve yaşar. Bunlardan birisi ihmal edilirse bunu dolduracak güçlerin varlığı her zaman için mevcuttur. Bu nedenden dolayı laiklik çerçevesinde ülkemizde uygulanan sosyal hizmetlerin ve dolayısıyla sosyal yardım sisteminin tekrar gözden geçirilerek savurganlığı ve sadaka yaklaşımını engelleyici ilkelerle yeniden yapılanmasına ihtiyaç vardır.

Ancak bunun gerçekleşebilmesi için de "İnşallah" dememiz gerekiyor.

TABLO 1 Kamu Kurumlarının Yapmış Olduğu Sosyal Yardım Harcamaları

Kurum	Yılı	Yararlanan Kişi	Harcama (TL Milyon)	Harcama (\$) (1)
2022 s. yasa (2)				
	1992		417.799	48.865.302
	1993		770.085	54.420.000
Yeşil Kart (3)				
	1992		40.000	4.678.000
	1993	61.413	310.000	21.900.000
4109 s. yasa (4)				
	1991	106.207	24.601	4.859.739
SHÇEK (5)				
	1991	1453	512	101.066
	1992	3673	4.115	481.005
	1993	4637	4.215	291.534
	1994	6000	13.353	347.590
	1995	5000	16.000	301.886
Sos. Yar. Vakfı(6)				
	1986	307.049	6.392	8.466.255
	1987	2.270.458	61.292	60.208.251
	1988	1.707.870	63.731	35.152.233
	1989	2.202.907	93.220	40.337.517
	1990	1.939.877	129.559	44.263.409
	1991	1.566.493	238.070	46.919.590
	1992	1.875.398	266.831	31.190.064

NOT: 1. Dolar Döviz Kuru(Aralık sonu itibariyle)

1986	755	11	1991	5.074
1987	1.018	11	1992	8.555
1988	1.813	11	1993	14.458
1989	2.311	11	1994	38.418
1990	2.927	11	1995	53.000

2. 2022 Sayılı yasa: 65 Yaşın üzerindeki muhtaç yaşlılara ve özürlülere yapılan sosyal yardım

3. Yeşil Kart: Sağlık bakanlığı tarafından tedavi giderlerin ödenmesine yönelik sosyal yardım
 4. 4109 Sayılı Yasa: muhtaç Asker ailelerine yapılan nakdi sosyal yardım
 5. SHÇEK: Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumunun Ayn-i ve Nakdi Yardım Yönetmeliği-ne dayalı yaptığı sosyal yardım
 6. Sos. Yar. Vakfı: Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları.
- Kaynak: SHÇEK ve Sosyal Hizmet Yüksek Okulu, Sosyal Hizmetler Konferansı, Ankara, 1994.

**TABLO 2 :Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarının
1987 ve 1989 Yıllarında Yaptığı Yardımlar**

Yardımların Türü	Yardımların Tutarı (milyon TL)		Harcama (milyon TL)		Kişi Başına Harcama ₺	
	1987	1989	1987	1989	1987	1989
Yiyecek Yardımı	724.094	944.253	11.997	17.980	16.25	8.25
Giyecek Yardımı	418.685	256.553	7.303	6.942	17.14	11.71
Yakacak Yardımı	140.735	78.286	3.390	5.373	23.66	29.70
Sağlık yardımı	152.496	245.811	8.207	24.604	52.87	43.31
Barınma Yardımı	12.823	17.460	2.230	3.800	170.84	94.18
Geçimini Temin Edici	37.090	41.033	4.035	4.605	106.87	48.57
Bir defaya mahsus para	306.991	166.753	13.603	12.420	43.53	32.23
Öğrencilere kitap ve kırtasiye	267.815	152.579	2.479	3.200	9.09	9.08
Öğrencilere burs	87.926	140.927	2.561	6.272	28.62	19.26
Hiçbir sos. güvencesi olmayanlara maaş bağ.	95.415	96.544	3.843	5.298	39.56	23.75
Çeşitli (sünnet, evlenme, defin)		62.712	1.641	2.722		18.78

Kaynak: SHÇEK ve Sosyal Hizmet yüksek Okulu, sosyal Hizmetler Konferansı, ankara, 1994

NOTLAR

1. **ZEKAT ve FİTRE** (Memo Larousse, İslamın beş şartı, Cilt 1, S.328 Aydın Kitaplar) İstanbul, 1990).

Zekatın iki anlamı vardır. 1. Servetlerin vergi yoluyla günahlardan arınması; 2. Müminlerarası sosyal dayanışmadır. Maldan servetten ödenecek vergi belli bir orana göredir ve Medine'de Hazreti Muhammet tarafından belirlenmiştir. Zekat Allah'tan bir farz olarak yoksullara, düşkünlere, bunu toplayan memurlara, kalpleri müslümanlığa ısındırılacak olanlara verilir. kölelerin, borçluların, Allah yolunda olanların ve yolda kalanların uğrunda sarf edilir. (Kuran 9,60) Kuran ayrıca muhtaç olanlara hangi dinden olursa olsun sadaka verilmesini de tavsiye etmektedir. Zekat oran 1/40 dır (% 2.5). (Kuran'ın Tevbe suresi, 9/113.Sure, 60.Ayet)

Sadakalar:

Zekat: Malları Allahtan bir farz olarak sadece şunlar içindir. Fakirler, düşkünler, sadakalarla ilgilenmeye memur edilenler, kalpleri Müslümanlığa yakınlaştırılıp, ısındırılacak olanlar, özgürlüğünü yitirmiş olanlar, borçlular, Allah yolundakiler, yolda kalmış kişi. Zekat lügatta, taharet, bereket nema olarak geçer "Zekat sayesinde servet korunmuş olur. Böyle birbiri hakkında hayır düşünen bir cemiyet arasında ahenk, uyum oluşur. Zekatın aleni olarak verilmesi gerekir. bu şekilde vrenler başkasının zannından kurtulur. Sadakalar ise gizli verilir, gösterişten kaçınılmış olur. Mallarınızı zekat ile koruyun" (Pof. Dr. Yaşar Nuri öztürk, Kuran-ı Kerim Meali, Türkçe Çevirisi, İstanbul, 1994).

Zekat, 'Arapçada temizlik, iyi ve düzgün olma,' Müslümanlara farz olan vergi, Müslüman ve hür olma koşuluna bağlıdır. Anna baba ve çocuklar gibi birinci derecede yakın olanlara zekat verilmez. (Ana Britannica 32. cilt, Zyw, S. 361). Fitre Ramazanın sonuna yetişen ve kendine yetecek kadar malı olan her Müslüman için verilmesi zorunlu olan bir sadakadır. Buna yalnız fitre denir. Fitre Sadakadır: Yani sevap için verilen yaradılış attiyesidir. Yokussulların ihtiyaçlarını gidermek, bayramın onlarcada mutlu geçmesine bir yardımdır.

Fitre, insani bir hayır, bir vazifedir. Fitre mükellefin bulunduğu yerdeki fakirlere verilmelidir. Başka yerlere gönderilmesi mekruktur.(Ö.Nasuhi Bilmen, Büyük İslam İlmihali, 5. Kitap, Gün Matbaası, İstanbul, 1959, 108. madde, s.475)

2. **YOKSULLUK** 'insanların, temel gereksinimlerini karşılayamama durumu' olarak ele alınmakta ve temel gereksinimlerin dar anlamda yaşamı sürdürmek için gerekli olan barınma ve beslenme gibi şeyler olduğu, geniş anlamda ise 'toplumdaki genel yaşam düzeyini yansıtan' boyutu olduğu vurgulanmaktadır. 'Kendisini, eşini, ve bakmakla yükümlü olduğu çocuklarını, anne ve babasını bulundukları mahalli hayat şartlarına göre, asgari seviyede geçindirmeye yetecek geliri, malı veya kazancı bulunma halidir, muhtaçlık olarakta kabul edilmektedir.' (Sosyal hizmetler ve Çocuk esirgeme Kurumu (SHÇEK) Kuruluş yasası, 2828 sayılı, 1983).

YOKSULLUĞUN NEDENLERİ:

*'Yüksek işsizlik oranı, fiziksel sakatlık, düşük ücretli iş, düşük eğitim düzeyi, iş yapabilme becerisinde eksiklik, geniş aile, zihinsel gerilik, kumar oynama, alkolizm, seks suçları, ve benzeri'

*Türkiye için: düşük gelir, yüksek işsizlik oranı, düşük eğitim düzeyi, fiziksel sakatlık, geniş Aile, ücret sorunları ve işyerinde kötü yönetimden kaynaklanan sorunlar, çalışmaya ilişkin olumsuz kültürel değerler, yaşanan coğrafi bölgede iş olanaklarının hemen hemen olmaması, kadının sorumlu olduğu küçük çocuklu aileler, iş yapma becerisindeki eksiklik, uyuşturucu bağımlılığı, kumar oynama, alkolizm., seks suçları, suç kurbanı olmak, zihinsel gerilik, yoğun tıbbi harcamalar (Dr. Bülent İlik, Açılış Bildirisi, Sosyal Hizmetler Konferansı, Ankara, 1994)

3. **Sosyal Devlet:** Yurttaşlarının sosyal durumlarıyla, refahlarıyla ilgilenen, onlara asgari yaşama düzeyi sağlamayı ödev bilen devlet

4. **Sosyal Hizmetler:** 'Kişi ve ailelerin kendi bünye ve çevre şartlarından doğan veya kontrolleri dışında oluşan maddi, manevi ve sosyal yoksunlukların giderilmesine ve ihtiyaçlarının karşılanmasına, sosyal sorunların önlenmesi ve çözülmesine yardımcı olunması ve hayat standartlarının iyileştirilmesi ve yükseltilmesini sistemli ve programlı hizmetlerin bütünüdür' (SHÇEK Kuruluş Yasası, 2828 Sayılı, 1983)

5. Avrupa Sosyal Şartı 18.10.1961 tarihinde Avrupa Konseyi üye ülkeleri tarafından kabul edilen ve 16.6.1989 tarihinde Türkiye tarafından kabul edilen Sosyal Şart'ta Çalışma ve sosyal refahla ilgili 19 Madde yer almaktadır.

Genel Esaslar

Madde 7. Çocuklar ve gençler uğrayacakları bedensel ve manevi tehlikelere karşı özel koruma hakkına sahiptir.

Madde 13 Yeterli kaynaktan yoksun herkes, sosyal ve sağlık yardımı hakkına sahiptir

madde 14. Herkes Sosyal Refah hizmetlerinden yararlanma hakkın asahiptir.

Madde 15. özürlü kimseler, özürlülerinin nedeni ve niteliği ne olursa olsun, mesleki eğitim, rehabilitasyon ve topluma yeniden intibak hakkın asahiptir.

Madde 16. Toplumun temel birimi olarak aile, tam gelişmesini sağlamaya yönelik uygun sosyal, yasal ve ekonomik koruma hakkına sahiptir.

Madde 17. Medeni hallerine ve aile ilişkilerine bakılmaksızın analar ve çocuklar uygun sosyal ve ekonomik korunma hakkına sahiptirler.

BÖLÜM 2.

Madde 13. Sağlık ve Sosyal Yardım Hakkı

Akit taraflar, sağlık ve sosyal yardım hakkının etkin biçimde kullanılmasını sağlamak için;

1. Yeterli olanağı bulunmayan ve kendi çabasıyla veya başka kaynaklardan, özellikle bir sosyal güvenlik sisteminden yararlanarak böyle bir olanak sağlayamayan herkese yeterli yardımı sağlamayı ve hastalık halinde bunun gerektirdiği bakımı sunmayı

2. Böyle bir yardım görenlerin, bu nedenle siyasal ve sosyal haklarının kısıtlanmasını önlemeyi;

3. Herkesin, kişisel veya ailevi mahrumiyet halini önlemek, gidermek, hafifletmek için gerekebilecek tavsiyelerle kişisel yardımları uygun kamusal ve özel hizmetler eliyle alabilmesini sağlamayı;

4. Bu maddenin 1,2 ve 3. Fıkralarında değinilen hükümleri, ülkelerinde yasal olarak bulunan başka Akit taraflarının uyruklarını kendi uyruklarıyla eşit tutarak 11. Aralık. 1953 de Paris'de yükümlülükler uyarınca uygulamayı taahhüt ederler.

Madde 16. Ailenin Sosyal, Yasal ve Ekonomik Korunma Hakkı, Akit taraflar, toplumun temel birimi olan ailenin tam gelişmesi için gerekli koşulları sağlamak üzere; sosyal yardımlar ve aile yardımları, mali düzenlemeler, konut sağlama, yeni evlilere yardım ve diğer yöntemlerle aile yaşamının ekonomik, yasal ve sosyal bakımdan korunmasını geliştirmeyi taahhüt eder.

KAYNAKÇA

Ana Britannica (1990), 32. cilt, ZWY.

ilik, B. (1994), *Açılış bildirisi, SHÇEK ve Sosyal Hizmet Yüksek Okulu, Sosyal Hizmetler Konferansı*, Ankara.

Memo Larousse (1990), *İslamın Beş Şartı*, Cilt 1, İstanbul.

Bilmen, Ö.N. (1959), *Büyük İslam ilmi hali*, 5. kitap, gün Matbaası, İstanbul.

öztürk, Y.N. (1994), *Kuran-ı Kerim Meali*, Türkçe Çevirisi, İstanbul

SHÇEK ve Sosyal Hizmet yüksek Okulu (1994), *Sosyal Hizmetler Konferansı*, Ankara.

Abstract
Exploitation Of The Poverty And Prodigality

If the religious norms that were applied to the individual rights before the acceptance of principle of secularity, are arranged by the laws in contemporary states, the social aids which are at the same time part of religious rituals also should be taken in hand as a right of individuals in terms of laws.

But in our country the social aids systems are not operating properly in this respect. So, in order to prevent to prodigality it should be restructured.